

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Кафедра дефектології та фізичної реабілітації

ГАЛУЩЕНКО В.І.

**Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної
роботи з навчальної дисципліни**

«ЛОГОРИТМІКА З МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня третього року

навчання

Одеса – 2023

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Протокол від _____ 2023 року № __)

Галущенко В.І. Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Логоритміка з методикою викладання» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня третього року навчання зі спеціальності 016 Спеціальна освіта (Логопедія): Одеса, Університет Ушинського, 2023. 48 с.

Рецензенти:

- Кисличенко В.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського;
- Ковиліна В.Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Методичні рекомендації розроблено для допомоги здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня третього року зі спеціальності 016 Спеціальна освіта (Логопедія). Подано анотацію дисципліни, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу, вимоги до знань і вмінь здобувачів, набутих у процесі вивчення дисципліни, перелік питань до екзамену.

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни.....	4
Анотація навчальної дисципліни.....	5
Плани лекційних, практичні заняття, завдання для самостійної роботи.....	9
Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.....	41
Критерії оцінювання.....	41
Перелік питань до заліку.....	44
Рекомендовані джерела інформації.....	47

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка	Статус дисципліни: Вибіркова	
Змістових модулів – 2		Мова навчання: українська	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання –	ОПП «Спеціальна освіт (Логопедія)» Спеціальність 016 Спеціальна освіта	3-й	3-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: перший (бакалавр)	1-й (5-й)	1-й (5-й)
		Лекції	
		12 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		54 год.	82 год.
Індивідуальні завдання:			
–			
Вид контролю: залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40 % / 60%

для заочної форми навчання – 7% / 93%

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Курс навчальної дисципліни з «Логоритміка з методикою викладання» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта (.Логопедія)» підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта. Програма є частиною логопедії та висвітлює важливий аспект комплексної діагностики – обстеження психомоторних функцій та мовлення. Сучасний вчитель-логопед повинен володіти різноманітними методами диференціальної діагностики та корекції психомоторних функцій та мовлення, а також вміти застосовувати та адаптувати їх відповідно до запитів практики.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Логоритміка з методикою викладання»: сформувати професійно-практичні компетенції студентів, необхідні для опанування методикою роботи логоритмічного виховання дітей з мовленнєвою патологією та використання логопедичної ритміки в системі комплексних реабілітаційних методик; формування у студентів знань та уявлень про особливості психофізичного розвитку, рухової сфери, методів темпо-ритмічної регуляції дітей з ТПМ засобами логопедичної ритміки, загальними та спеціальними завданнями на кожному етапі роботи.

Очікувані програмні результати навчання.

ПНР 1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

ПРН 4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.

ПНР 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Здобувач вищої освіти:

Знати:

- психофізіологічні механізми порушень ритмічних здібностей у дітей з порушеннями мовлення;
- методики діагностики ритмічних здібностей дітей з порушеннями мовлення;
- методи проведення логоритмічних занять;
- особливості моторного розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями за різними нозологіями;
- основні показники нормативного і патологічного розвитку моторної та мовленнєвої діяльності при різних мовленнєвих розладах;
- клінічну типологію і психолого-педагогічну характеристику контингенту, який займається логопедичною ритмікою.

Вміти:

- організувати та провести обстеження психомоторних та сенсорних функцій дітей з різними формами мовленнєвої патології,
- розробити перспективний план логоритмічних занять для дітей з різними формами мовленнєвої патології,
- розробити та провести логоритмічні заняття як засобу комплексної реабілітації дітей з різними формами мовленнєвої патології;
- здійснити міждисциплінарний підхід в організації логоритмічного виховання в спеціальному закладі;
- визначати та удосконалювати форми та зміст корекційно-педагогічної, реабілітаційної та логопедичної роботи через впровадження як традиційних, так інноваційних технологій;
- визначати методикою проведення логоритмічних занять з дітьми з

різними порушеннями мовлення (дислалія, дизартрія, ринолалія, алалія, заїкання тощо).

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері визначення програми корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми засобами логоритмічного виховання, що передбачає спроможність адекватно застосовувати теоретико-концептуальні знання, інноваційні та творчі підходи та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньокорекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення,

слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-12. Здатність організувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ та ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Загальні питання логопедичної ритміки.

ТЕМА 1. Предмет, мета, завдання логопедичної ритміки.

Лекційне заняття №1 – 1 год

1. Об'єкт, предмет, мета логопедичної ритміки.
2. Окреслення основних напрямків та структури завдання логопедичної ритміки.
3. Зв'язки логопедичної ритміки з іншими науками (анатомією, фізіологією, невропатологією, гігієною, біомеханікою, віковою психологією, педагогікою, теорією фізичного виховання, дефектологією).
4. Основні поняття логопедичної ритміки; ритм, ритміка, логоритміка, музичний ритм, музично-рухове виховання, рухливі ігри

Теоретичний блок.

Об'єктом логопедичної ритміки є наступні складові, а саме:

- визначені структурні напрямки основного мовленнєвого дефекту;
- особливості та стан сформованості немовленнєвих процесів;
- наявні мовленнєві та супутні порушення у дітей з мовленнєвою патологією.

Предметом логопедичної ритміки є комплекс порушених ланок психомоторних, сенсорно-чуттєвих, когнітивних процесів у системі узгодження системи рухів з музикою та мовленням.

Основними завданнями логопедичної ритміки є:

1) *загальні оздоровчі*: тренування кістково-м'язового апарату, розвиток дихання, формування моторних та сенсорних процесів організму, формування правильної постави, почуття рівноваги;

2) *освітні*: формування загальних рухових навичок, сили, витривалості, зміни рухів, початкових етапів співвіднесення рухових програм, зорово-

просторових уявлень; загальних уявлень про чуття ритму, ритмічної здібності, музичного чуття тощо;

3) *виховні*: розвиток відчуття власних рухів, можливості сприймання музичних творів, відтворення художньо-творчих образів та здібностей, можливостей співвіднесення загальних рухів у музичних постановках тощо;

4) *корекційно-виховні*: цілеспрямовані тренувальні та розвиваючі вправи з розвитку просодичних компонентів мовленнєвої системи, розвиток загальних психомоторних якостей, м'язових відчуттів, перевимкнення змін рухів; корекційні напрямки роботи з урахуванням мехвізму та структури мовленнєвих порушень.

Зв'язки логопедичної ритміки з іншими науками. Аспекти розуміння порушених моторних ланок розвитку залежить від аналізу онтогенезу та *анатомо-фізіологічних* властивостей організму людини. Важливими та значущими аспектами розуміння логоритміки як науки є дослідження І. М. Сеченовим, І. П. Павловим та їх послідовниками вищої нервової діяльності, що дозволяють корекційним педагогам використовувати знання про умовно-рефлекторні тимчасові зв'язки та наявність динамічного стереотипу. В основі усіх досліджень лежить роль вищої нервової системи у процесі рухового. Це пов'язано з анатомічним дозріванням центрально-нервових субстратів, їх мієлінізацією, функціональним дозріванням, налагодженням роботи та розвитку координаційних рівнів.

Стан проблеми розвитку *неврологічних аспектів* розкривають сучасні дослідження І.А. Григорова, Л.І. Соколова, Р.Д. Герасимчук .

Важливим етапом планування корекційної роботи за напрямками логоритмічного виховання є врахування закономірностей виникнення і розвитку патологічного процесу, що пов'язано з наявністю неврологічної симптоматики та психічних розладів Ці завдання вирішуються при першочерговому розумінні суті дефекту на рівні *невропатології, психіатрії, психології, генетики* тощо.

Психомоторика - це єдність злиття думки і руху в одну, неподільну єдність живого руху. Будова мислячого тіла людини – унікальна. Психомоторика не має в собі бар'єрів, які відокремлюють людину від світу речей. Власне її універсальність дає змогу зрозуміти мислення як: функцію зовнішньої, предметної дії; спосіб дії мислячого тіла.

Важливим в розумінні структури логоритмічного заняття є тісний зв'язок з методикою музичного виховання, оскільки музика впливає на підвищення якості виконання рухів; покращуються виразність, ритмічність, рівень координаційних здібностей, можливість усвідомлення процесу м'язових перевимкнень. *Методика музичного виховання* входить у систему *педагогічних наук* і займає в ній своє самостійне місце. Вона вивчає закономірності музичного виховання з метою удосконалення його змісту і методів.

Основні поняття логопедичної ритміки: ритм, ритміка музичний ритм, музично-рухове виховання, рухливі ігри.

Ритм - це послідовність звуків однакової і різної довжини, організованих метром. *Ритміка* – складова фізичного і музично - ритмічного виховання дітей, яка заснована на чергуванні частин або систематики рухів, визначених за тривалістю виконання та характером докладених зусиль, і направлена на формування почуття ритму, тобто система фізичних вправ, яка побудована на зв'язку рухів з музикою. Музичний ритм — це тимчасовий та акцентний бік мелодії, гармонії, фактури, тематизму та всіх інших елементів музичного мовлення. *Виховання музикою* є найдоцільнішим спрямуванням на розвиток дитини дошкільного віку, пов'язується з його загальним розвитком, здійснюється у контексті становлення цілісної особистості. Використання різних видів музичної діяльності, зокрема, *музично-ритмічних рухів*, у повсякденному житті дитячого садка сприяє розвитку музичних і пізнавальних здібностей дітей, активізує мислення, увагу, розвиває уяву, фантазію, виховує активність, дисципліну, покращує моторику та загальний стан організму. *Рухливі ігри* – ігри, до змісту яких включені різноманітні

види рухливих дій.

Практичне заняття № 1–2 год.

Круглий стіл. Окреслення основних складових першочергового розуміння поняття логопедична ритміка. Понятійно-категоріальний апарат логопедичної ритміки.

Дискусія. Взаємозв'язок логопедичної ритміки як науки з суміжними дисциплінами.

Питання для обговорення.

1. Визначення предмета та мети логопедичної ритміки.
2. Основні завдання логоритмічного виховання в системі розвитку та корекції.
3. Аспекти розуміння напрямків корекційного впливу засобів логоритміки у взаємодії і зв'язку з суміжними науками.
4. Розкрити зміст основних понять логоритміки.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати завдання логопедичної ритміки та пояснити доречність застосування.
2. Визначити та проаналізувати доречність використання знань та аспектів діагностики у зв'язу з іншими науками:
 - з анатомією та фізіологією, теорією фізичного виховання;
 - неврологією та невропатологією, дефектологією;
 - педагогікою, психологією, віковою психологією, генетикою тощо.
3. Зв'язок логопедичної ритміки із супутніми науками, що розкривають суть деструктивного розвитку особистості та визначають можливості створення напрямків компенсації або реабілітації особистості.
4. Описати теорію рівнів організації рухів за Н.А.Бернштейном.
5. Розкрити зміст основних понять логоритміки.
6. Результати доповіді на практичному занятті.

Рекомендована література: [5], [7], [8].

ТЕМА 2. Основні напрямки системи музично-ритмічного навчання та логоритмічного виховання у історичному аспекті розвитку.

Лекційне заняття № 2 – 1 год

1. Короткі відомості із історії ритміки.
2. Роль вітчизняних та зарубіжних вчених у розвитку логопедичної ритміки.
3. Закономірності та особливості формування відомостей про розвиток ритмічної та логоритмічної системи виховання у історичному аспекті вивчення методики корекційного впливу.
4. Логоритміка як форм своєрідної активної терапії; як одного із засобів широкого комплексних реа білітаційних заходів у відношенні до осіб із мовленнєвою патологією

Теоретичний блок.

Музично-ритмічні аспекти виховання у історичному аспекті розвитку. Вперше систему ритмічного виховання започаткував Е. Жак-Далькроз, професор Женевської консерваторії. Він був вражений неритмічністю учнів. Далькроз вважав, що музиканту потрібно мати не тільки хороший слух, а й хороший ритм. Він вирішив виділити музичну ритміку в окрему галузь музичної педагогіки. Регулятором руху Далькроз зробив музику. Учні повинні вправлятися в координації своїх рухів з рухами музики, оскільки саме в музиці є ідеальний зразок організованого руху.

У 1909 р. Вольф Дорн, член Німецької соціалістичної робочої партії, відомий спортсмен-альпініст, запропонував Далькрозу очолити Інститут музики і ритму в Хеллерау. Вправи які він продемонстрував учням представляли собою вільні імпровізації на тему твору, у вигляді пластико-ритмічних етюдів призначені для передачі в русі емоційно-образного змісту музики. Фізичні вправи під музику були відомі ще з часів Давнього Єгипту. Греками, арабами, римлянами ритмічна гімнастика застосовувалася як методика використання ритму музики з метою фізичного оздоровлення організму. Науковці Н. Олександрова і В. Грінер, широко пропагували

метод ритмічного виховання, націлений на боротьбу з аритмією, яка руйнівним чином діє на психофізичне і суспільне життя людини.

Н. Олександрова зазначала про важливість ритмічного виховання в школі, яке повинно вестися на основі тісного взаємозв'язку ритму і музики. Вона ставила ритміку в центр області педагогіки, психофізіології, фізкультури, вказуючи, що ритміка вміщує в собі ритмічні моменти кожної з перерахованих областей. Н. Олександрова у своїх роботах вказувала на значимість диференційованого використання ритміки залежно від віку людей і їх стану. Вона вважала, що якщо ритміст працює в дошкільних установах, то його предмет стає частиною виховних завдань, які ставить сучасна педагогічна думка. Якщо ритміст працює в лікувальних установах для нервовохворих, тих, що заїкаються, глухих, сліпих, то він вирішує зовсім інші завдання.

З 30-х років в лікувальних установах стала застосовуватися лікувальна ритміка. Під керівництвом В. Гіляровського в 1929 році в лікарні для нервово-психічних хворих була розроблена особлива система занять, які проводила В. Грінер. Було виявлено, що ритміка позитивно впливає на моторику і регулює поведінку хворого, а також дає можливість простежити за динамікою хвороби і отримати додатковий матеріал клінічної картини захворювання, адже стан моторних функцій і нервово-психічних хворих має діагностичне значення. Потім В. Гіляровський ввів заняття лікувальною ритмікою в логопедичну практику, організувавши групи для дітей дошкільного віку, які страждають заїканням. Оскільки провідне місце в корекції мовленнєвих порушень займає слово, активно став формуватися особливий напрямок – логопедична ритміка. Довгий час ця гілка лікувальної ритміки використовувалася як додатковий прийом при лікуванні логоневрозів.

В. Грінер і Ю. Флоренська вперше поставили питання про розробку спеціальної логопедичної ритміки для занять з пацієнтами, що заїкаються з метою поліпшення їх мовлення. Нова гілка лікувальної ритміки розглядалася

ними як метод в лікуванні логоневротиків. Вони поряд із завданням корекції моторики й мовлення, вели дослідницьку роботу в області логоневрозів, відзначаючи, що, тільки охарактеризувавши моторику і особистість хворого за допомогою індивідуальних обстежень, можна встановити методи і способи терапевтичного впливу на хворого. В. Грінер і Ю. Флоренська описали деякі особливості моторних порушень при заїканні. Так, практичний матеріал для занять з дітьми, що заїкаються був розроблений ними в 1939 р.

В. Грінер і Ю. Флоренська в ході дослідження даного питання висунули ряд принципів у роботі з пацієнтами, що заїкаються, розробили корекційний дидактичний матеріал і акцентували увагу на тому, що логопедична ритміка істотно відрізняється від методики ритмічного виховання, так як у вправах особливе місце приділяється слову. З часом, логопедична ритміка увійшла в комплекс впливу на хворих з афазією.

У 50–60-ті роки систему музично-ритмічного виховання стосовно до дошкільного віку розробляли Н. Ветлугіна, А. Кенеман. У розробці змісту ритміки брали участь М. Румер, Т. Бабаджан, Н. Метлов, Ю. Рвоскіна. Завдяки Г. Волковій у 80-х роках ХХ століття логопедична ритміка виділилася як наука. Г. Волкова розширила сферу застосування логопедичної ритміки, запропонувала методичні рекомендації для комплексної корекції таких мовленнєвих порушень, як дислалія, алалія, ринолалія, дизартрія, афазія, порушення голосу.

Новоутворена гілка лікувальної ритміки – логоритміка стала в один ряд з іншими розділами логопедії та корекційної педагогіки. Саме слово «логоритміка» складається з двох частин: «лого» – термін грецького походження, що в перекладі означає «виховання правильного мовлення», та «ритміка» – термін також має грецьке походження й означає «рівномірний, розмірений». Г. Волкова розглядає логоритміку – як один із навчальних предметів, який забезпечує ефективний напрям у системі корекційної-розвивальної, реабілітаційної роботи, щодо подолання психомоторних і мовленнєвих порушень у дітей в умовах навчального закладу .

На думку Г. Шашкіної, логопедична ритміка – один із засобів розвитку і вдосконалення моторики та мовлення дошкільників з мовленнєвими порушеннями. Основоположним на музично-ритмічних заняттях і поза ними використовується рухлива гра. К. Ушинський вважав народні ігри могутнім засобом виховання. У 60-х роках 19-го століття Н. Пирогов, пізніше Є. Водовозова, П. Каптерев та інші підкреслювали, що рухлива гра як діяльність відповідає віковим можливостям і потребам дитини і є засобом її всебічного розвитку. Рух як результат впливу механічної енергії на організм людини застосовувався в якості профілактичного і лікувального засобу здавна, ще за часів зародження медицини. При порушенні психомоторного розвитку здійснюється неповний або неправильний аналіз відчуттів різних модальностей. З виключенням одного з аналізаторів поріг чутливості інших знижується. Наприклад, педагоги, вихователі, працюючі люди з помірною розумовою відсталістю, приділяють багато уваги тому, щоб навчити дітей цілеспрямованому, довільному рухові, цілеспрямованим артикуляційним рухам.

Лікування за допомогою руху передбачає використання всіх видів і форм руху в якості лікувальної дії. Сучасні болгарські вчені Л. Бонев, П. Слинчев, С. Банків пропонують для позначення даного виду терапії термін «кінезитерапія» як найбільш загальне визначення застосування різних форм руху, рухової активності та природних моторних функцій людини. Вони відносять кінезитерапію до групи неспецифічних діючих терапевтичних чинників. У результаті різні форми і засоби рухів змінюють загальну реактивність людини, підвищують її неспецифічну стійкість, руйнують патологічні динамічні стереотипи. Вправи за методикою розвивальної кінезіологічної програми прискорюють міжпівкульну спеціалізацію. У процесі корекційної роботи логопедична ритміка спирається на закономірності виникнення і розвитку патологічного процесу, на ті специфічні методи впливу, які розробляються дефектологією щодо осіб з психічними та мовленнєвими розладами. **Логоритміка** визначається як

система фізичних вправ, побудована на зв'язку слова, рухів та музики. Логоритміка – це комплексна методика, що включає в себе засоби логопедичного, музично-ритмічного й фізичного виховання. Логоритміка необхідна для того, щоб уся корекційно-реабілітаційна робота з дітьми з мовленнєвими порушеннями була більш ефективною.

Логоритміка - одна із форм своєрідної сучасної терапії на основі використання зв'язку слова, музики й руху, засіб впливу в комплексі методик навчання, виховання й лікування, що дозволяє прискорити процес усунення, можливої компенсації та згладжена мовленнєвого порушення і сприяє майбутній соціалізації та адаптації особистості до існуючих умов виховання та навчання.

Практичне заняття № 2 – 2 год.

Круглий стіл. «Історії розвитку логопедичної ритміки в Україні. та закордоном»

Дискусія Закономірності та особливості формування відомостей про розвиток ритмічної та логоритмічної системи виховання

Питання для обговорення.

1. Загальні аспекти формування системи ритмічного виховання у аналізі науково-теоретичних джерел.
2. Розвиток логопедичної ритміки як науки та основного напрямку корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми та дорослими.

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

Розкрити закономірності та особливості формування відомостей про розвиток ритмічної та логоритмічної системи виховання у історичному аспекті вивчення методики корекційного впливу.

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризувати напрямки та основні методики розвитку музично-ритмічних здібностей у історичному аспекті.
2. Визначення логопедичної ритміки як складової ланки лікувальної ритміки.

3. Логопедична ритміка як одна із форм своєрідної активної терапії; як одного із засобів широкого комплексних реабілітаційних заходів у відношенні до осіб із мовленнєвою патологією.

Рекомендована література: [1], [4], [6], [9].

ТЕМА 3. Система логоритмічного виховання. Зміст і структура логопедичної ритміки.

Лекційне заняття № 3 – 1 год

1. Характеристика основних ланок системи логоритмічного впливу.
2. Розвиток немовленнєвих процесів.
3. Засоби логопедичної ритміки.
4. Розвиток мовлення і корекція мовленнєвих порушень
5. Основні принципи музично-ритмічного виховання.

Теоретичний блок.

У логоритмічному вихованні можна виділити дві основні ланки системи логоритмічного впливу: розвиток, виховання та корекція немовних процесів у людей з мовленнєвою патологією: слухової уваги, слухової пам'яті, оптико-просторових уявлень, зорової орієнтування на співрозмовника, координації рухів, почуття темпу та ритму в русі, перевиховання особистості; розвиток мовлення та корекція мовних порушень: виховання темпу та ритму дихання та мовлення, орального праксису, просодії, фонематичного слуху тощо, мовних порушень, залежно від етіології, механізмів, симптоматики та методики усунення.

Засобами логопедичної ритміки є: ходьба та маршування у різних напрямках; вправи на розвиток дихання, голосу та артикуляції; вправи, що регулюють м'язовий тонус; вправи, що активізують увагу; лічильні вправи; мовні вправи без музичного супроводу; вправи, що формують почуття музичного розміру чи метра; вправи, що формують почуття музичного темпу; ритмічні вправи; спів; вправи у грі на музичних інструментах; самостійна музична діяльність людей із мовними порушеннями; ігрова

діяльність; справи у розвиток творчої ініціативи; останні справи. Логоритмічні засоби набувають своїх специфічних особливостей у справі музичного виховання, але переважно вони розглядаються як лікувально-педагогічний метод у нервово-психіатричних і логопедичних установах

Досягнення цілей логопедичної ритміки здійснюється з урахуванням наступних *принципів* - загальнодидактичних та специфічних:

- Принцип упереджувального підходу, який диктує необхідність раннього виявлення дітей з функціональними та органічними відхиленнями в розвитку з однієї сторони, та розробку адекватного корекційного навчання – з іншої.
- Принцип розвивального навчання виявляється в тому, що навчання повинно вести за собою розвиток дитини.
- Принцип поліфункціонального підходу, який передбачає одночасне рішення декількох корекційних задач в структурі одного заняття фонетичної або логопедичної ритміки.
- Принцип активності та свідомості дітей, який означає, що педагог повинен передбачити в своїй роботі прийоми активізації пізнавальних здібностей дітей. Перед дитиною необхідно ставити пізнавальні задачі, в рішенні яких вона повинна спиратися на свій досвід.
- Принцип доступності та індивідуального підходу передбачає урахування вікових, фізіологічних особливостей та характеру патологічного процесу. Дія цього принцип будується на послідовності рухових, мовленнєвих та музичних завдань.
- Принцип поступового підвищення вимог, який містить поступовий перехід від простих до складних завдань по мірі оволодіння та закріплення навичок, які сформувалися.
- Принцип наочності забезпечує тісний взаємозв'язок та широку взаємодію всіх аналізаторних систем організму з метою збагачення слухових, зорових та рухових образів дітей.

Круглий стіл. Розкрити суть понять - загально дидактичні принципи свідомості та активності, наочності. доступності та індивідуальності, послідовності в ускладненні музично-ритмічних і мовленнєвих завдань, повторення вироблених навичок, віковий принцип.

Сумісне обговорення та аналіз. Особливості застосування специфічних принципів.

Питання для обговорення

1. Особливості основних ланок системи логоритмічного впливу.
2. Розвиток немовленнєвих процесів;
 - слухової уваги і слухової пам'яті;
 - оптико-просторових уявлень і навичок,
 - зорової орієнтації,
 - координації загальних рухів і тонкої моторики, міміки обличчя
 - виховання почуття темпу і ритму в рухах; довільної уваги; особливості якостей наслідування, активності, самостійності;
 - виховання і корекція порушень довільної поведінки.
3. Розвиток мовлення і корекція мовленнєвих порушень.
4. Принципи музично-ритмічного виховання.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати та скласти алгоритм розвитку немовленнєвих процесів.
2. Навести приклади застосування засобів логоритмічного впливу.
3. Розкрити зміст основних складових розвитку мовлення і корекції мовленнєвих порушень.

Рекомендована література: [1], [4], [6], [8].

ТЕМА 4. Основні напрямки, методичні підходи та структурні елементи побудови корекційно-розвиткових занять з логопедичної ритміки.

Лекційне заняття № 4 – 1 год

1. Загальні положення обстеження моторного та сенсорного розвитку

- дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Методи обстеження моторних функцій.
2. Обстеження стану психомоторики осіб із мовленнєвими порушеннями за методикою Г.А.Волкової.
 6. Нейропсихологічне обстеження за методикою А.В.Семенович.
 7. Планування занять з логопедичної ритміки в системі корекційної роботи з особами, які мають мовленнєві порушення. Вимоги та структура проведення логоритмічних занять з урахуванням нозології.
 8. Роль логопеда, музичного працівника і вихователя у підготовці і проведенні занять з логопедичної ритміки
 9. Зв'язок з кінезіологією, як системою корекції за допомогою рухливих вправ. Основні аспекти науки. Вправи з розвитку міжпівкульної взаємодії. Фонетична ритміка.

Теоретичний блок.

У дітей з мовленнєвими порушеннями сенсомоторні функції не дозрівають своєчасно, що зумовлює актуальність їхньої комплексної діагностики та корекції сенсомоторної сфери. У науковій літературі сенсомоторні функції розглядаються у логопедичному, нейропсихологічному та психолого-педагогічному аспектах. У різних діагностичних методиках є розділи, присвячені дослідженню сенсомоторної сфери дітей. У логопедичному обстеженні поетапно досліджуються компоненти мовлення та немовленнєві функції дітей, значущі для становлення мовлення. Так, у діагностиці І. А. Смирнової є розділи щодо визначення особливостей зорового сприйняття: здатність дитини співвіднести зображення за кольором, формою, величиною («Знайди пару»)

Методи обстеження моторних функцій. Обстеження стану психомоторики осіб з мовними порушеннями (за методикою Г. А. Волкової). Обстеження включає 26 тестів. Вони направлені на дослідження рухової пам'яті, переключаємості рухів, статичної і динамічної координації, просторової організації, об'єму і якості рухів, почуття темпу і ритму.

Методика нейропсихологічної корекції дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату застосовують основні положення нейропсихології: теорія системної динамічної локалізації (мозковий організації) вищих психічних функцій людини факторний аналіз, принципи міжпівкулевої асиметрії та взаємодії мозку, метод синдромного аналізу тощо. Під час застосування нейропсихологічної корекції розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку підтверджено, що церебральна репрезентація будь-якого психічного, або психосоматичного фактору інваріантна, і не можна змінити «локалізацію» фактора, але можна природнім шляхом, або штучно створити систему актуалізації нових міжфакторних зв'язків, або надфункціональних патернів.

Планування занять з логопедичної ритміки в системі корекційної роботи з особами, які мають мовленнєві порушення. Зміст логоритмічних занять

Для дітей з вадами мовлення ми використовуємо низку спеціальних методик, направлених на вирішення корекційних задач. Це – психогімнастика, ігротерапія, етнотерапія, артотерапія. Зміст логоритмічних занять з дітьми, що мають вади мовлення проводяться за такою схемою:

1. Ритмічна розминка.
2. Деякі з видів музично-ритмічних вправ:
 - а) вправи для розвитку уваги;
 - б) вправи на релаксацію м'язового тону;
 - в) вправи для розвитку почуття темпу і ритму;
 - г) вправи для розвитку координації рухів; вправи на координацію мови з рухами.
3. Слухання музики.
4. Співи.
5. Вправи для розвитку тонких рухів пальців рук.
6. Вправи для розвитку мовних і мімічних рухів.
7. Гра.
8. Заключна ходьба під марш спокійного характеру.

В першій частині заняття даються музично-ритмічні вправи, які спрямовані на тренування уваги, пам'яті, орієнтації, координації рухів. Вправи на релаксацію м'язового тону проходять через всі розділи роботи. Із ростом стомлюваності іде перехід до другої частини заняття: слухання музики та співів. Слухання музики слід проводити в середині заняття, щоб дати можливість дитині відпочити і підготуватися до гри. Після слухання музики - співу. Потім перехід до рухливої гри з метою розрядки та закріплення вироблених навичок. Заключна ходьба нормалізує дихання, заспокоює дітей, організовує їх для наступних занять.

Використання методів кінезіології в корекції мовленнєвих порушень у дітей. Кінезіологія – наука про розвиток головного мозку через рух. Вона існує вже двісті років, використовується у всьому світі. Кінезіологічними вправами користувалися Аристотель і Гіппократ. Своєю молодістю і красою Клеопатра також була зобов'язана кінезіології. Міжпівкульна взаємодія має можливість розвитку за допомогою комплексу спеціальних кінезіологічних вправ. Ураховуючи функціональну спеціалізацію півкуль (права - гуманітарна, образна; ліва – математична, знакова), а також роль спільної діяльності в здійсненні вищих психічних функцій, можна вважати, що порушення міжпівкульної передачі інформації спотворює пізнавальну діяльність дітей. Якщо порушується провідність через мозолисте тіло, то провідна півкуля бере на себе велике навантаження, а інша блокується. Обидві півкулі починають працювати без зв'язку. Порушується просторова орієнтація, адекватне емоційне реагування, координація роботи зорового й аудіального сприймання з роботою руки, що пише. Дитина в такому стані не може читати й писати, сприймаючи інформацію на слух або очима

Під впливом *кінезіологічних тренувань міжпів-кульної взаємодії* утворюється єдність мозку щодо діяльності двох його півкуль, тісно пов'язаних між собою системою нервових волокон (мозолисте тіло, міжпівкульні зв'язки). Доведено: щоб діти краще вчилися, їм необхідно більше рухатися. Розмовні навички пов'язані з дрібною моторикою пальців:

якщо людині зв'язати пальці, вона навчатися буде в десятки разів повільніше. Крім того, сучасні методики навчання говорять про те, що нову інформацію легше зрозуміти й запам'ятати, впливаючи на різні канали сприймання: зір, слух, тактильні відчуття, смак, дотик і рух.

Практичне заняття № 4 – 2 год

Дискусія «Система поступово ускладнюючих ритмічних і музично-ритмічних вправ і завдань, що лежать в основі самостійної рухової, музичної і мовленнєвої діяльності людей з патологією».

Вирішення практичних завдань «Методика обстеження психомоторних і сенсорних функцій у дітей з порушеннями мовлення».

Дискусія «Роль логопеда, музичного працівника і вихователя у підготовці і проведенні занять з логопедичної ритміки»

Питання для обговорення

1. Визначити та перерахувати складові обстеження моторного та сенсорного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення.
2. Навести приклади та розкрити зміст основних методів обстеження моторних функцій.
3. Скласти план проведення логоритмічних занять з урахуванням нозології.
4. Добрати комплекс вправ з «гімнастики мозку». Пояснити доречність їх застосування.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготувати та розробити вправи з використанням засобів логоритміки:
 - вправи на розвиток дихання, голосу і артикуляції;
 - вправи на регуляцію м'язового тону;
 - вправи, що активізують увагу;
 - мовленнєві вправи без музичного супроводу;
 - заключні вправи.
2. Розробити та охарактеризувати рекомендації педагогам спеціалізованого освітнього закладу для дітей з порушеннями мовлення в плані

логоритмічного виховання.

3. Підготувати та розкрити зміст логоритмічних занять та розкрити суть основної ролі та напрямків роботи логопеда, вихователя, музичного керівника.
4. Використання кінезіологічних ігор та вправ.

Рекомендована література: [1], [3], [5], [8].

Змістовний модуль 2.

Логопедична ритміка в системі реабілітаційних методик.

ТЕМА 5. Логопедична ритміка в системі комплексної психолого-педагогічної роботи і методичних заходів з подолання заїкання.

Лекційне заняття № 5 – 1 год

1. Порушення моторної, емоційно-вольової та довільної поведінки у дошкільників із заїканням.
2. Обстеження стану моторних функцій у дітей із заїканням по методиці Н. А. Ричкової.
3. Зміст занять з логопедичної ритміки із заїкуватими дітьми.
4. Залежність логоритмічного впливу на заїкуватих від етапу корекційної роботи.
5. Коротка характеристика занять кожного етапу, класифікація вправ і видів ігор, їх характеристика, мовленнєві установки.

Теоретичний блок.

Обстеження стану моторних функцій у дітей із заїканням по методиці Н. А. Ричкової. Обстеження складається з п'яти розділів, кожний з яких містить від 5 до 14 тестових завдань. Спочатку обстежується загальна довільна моторика, потім мімічна моторика, мовна моторика, тонкі рухи пальців рук. Завершується обстеження вивченням почуття ритму.

Логоритмічне виховання повинно здійснюватися у відповідність зі змістом етапів логопедичної роботи. Заняття з дітьми із заїканням, спрямоване на тренування мовлення та інших психічних функцій, може мати

таку схему: 1) вступні вправи: різні види ходьби в колоні для виховання орієнтування в просторі, в колективі, вміння планувати руху, ходити в певному темпі; 2) виспівування: для виховання мовленнєвого дихання, співучості, автоматизації звуків в наголошених складах, поєднання співу з тактирование, координації співу з рухами рук; 3) спів: для автоматизації звуків, виховання координації співу з ходьбою, з маршируванням на місці; для розвитку ритмічного слуху, слухової уваги, пам'яті, розуміння характеру музики; 4) вправи на виховання довільної уваги (спеціальне стимулювання виховання, швидка і точна реакція на зорові подразники, розвиток вольової сфери заикающогося); 5) вправи на виховання координації співучого мовлення з різними рухами для вироблення довільного управління своїми м'язами; 6) слухання музики з подальшими вправами для розвитку музичної пам'яті; 7) гра-драматизація для виховання яскравої образності, емоційності; 8) заключна вправа (спокійна ходьба в колоні).

Практичне заняття № 5 – 3 год

Вирішення практичних завдань «Застосування мовленнєвих ігор, ігор зі співом та музично-ритмічних вправ, розвиток просодичних компонентів мовлення»

Тренінг «Психічна й соматична релаксація за допомогою музики. Аналіз музичного твору (запропонованого викладачем) і визначення характеру та виду рухів (гра, танці).

Питання для обговорення

1. Розкрити зміст порушення емоційно-вольової та довільної поведінки у дошкільників із заїканням.
2. Охарактеризувати складові етапи обстеження стану моторних функцій у дітей із заїканням за методикою Н.А.Ричкової.
3. Скласти план логоритмічного заняття для дитини із заїканням, пояснити зміст основних складових.

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризувати особливості співу та прийоми навчання співу в логоритміці.
2. Розробити та охарактеризувати рекомендації педагогам спеціалізованого освітнього закладу для дітей з порушеннями мовлення в плані логоритмічного виховання.
3. Психічна й соматична релаксація за допомогою музики.
4. Підготувати наочні посібники з розвитку мовленнєвого дихання для дітей із заїканням.

Рекомендована література: [1], [4], [6], [7].

ТЕМА 6. Логопедична ритміка в системі корекційної роботи з усунення фонетико-фонематичного недорозвинення; дизартрії, розладів голосу.

Лекційне заняття № 6 – 2 год

1. Загальна характеристика дітей із ФФНМ.
2. Логопедична ритміка як системі музично-рухових, мовних і музично-мовних ігор і вправ.
3. Роль рухових порушень в структурі аномального розвитку дітей.
4. Обстеження стану моторних функцій у дошкільнята з дизартрією (по методиці Г. В. Бабіной, Ю. Ф. Гаркуши, Т. В. Волосовец, Р. Е. Ідес).
5. Зміст занять з логопедичної ритміки з дітьми із дизартрією.
6. Логоритмічні заняття з дітьми з *паретичною та спастичною формами* дизартричного порушення.
7. Застосування методик спеціальних вправ з розвитку дихання дітей з дизартрією на логоритмічних заняттях.

Теоретичний блок.

Фонетико-фонематичний недорозвинення мовлення — це порушення процесів формування вимовної системи рідної мови у дітей з різними мовленнєвими розладами унаслідок дефектів сприйняття і вимови фонем. До цієї категорії відносяться діти з нормальним слухом і інтелектом.

У фонетико-фонемному розвитку дітей виявляється декілька станів:

- недостатнє розрізнення і утруднення в аналізі тільки порушених у вимові звуків. Вся решта звукового складу слова і складової структури аналізується правильно. Це найлегший ступінь фонетико-фонематичного недорозвинення;

- недостатнє розрізнення великої кількості звуків з декількох фонетичних груп при достатньо сформованій їх артикуляції в усному мовленні. В цих випадках звуковий аналіз порушується більш грубо;

- при глибокому фонематичному недорозвиненні дитина не «чує» звуків в слові, не розрізняє відношення між звуковими елементами, нездатна виділити їх із складу слова і визначити послідовність. Таким чином, недоліки звуковимови можуть бути зведені до наступних характерних проявів: заміна звуків більш простими по артикуляції; нестабільне використання звуків, змішування різних форм мовлення; відсутність звука; спотворена вимова одного або декількох звуків.

У комплексній роботі до корекції мовленнєвих порушень з дітьми-дизартриками серед різних форм медико-педагогічного впливу істотно місце відводиться логопедичній ритміці як системі музично-рухових, мовних і музично-мовних ігор і вправ. Роль рухових порушень в структурі аномального розвитку дитини

В літературі описані специфічні рухові порушення у дітей з розумовою відсталістю, аномаліями слуху, зору, дефектами мови, у дітей із затримкою психічного розвитку. Недостатній розвиток рухової сфери ускладняє корекцію і компенсацію основного дефекту, утрудняє адаптацію дитини в умовах дитячого саду.

Роль рухових порушень в структурі аномального розвитку дітей може бути різною, і з цієї точки зору, можливо виділити чотири їх варіанти:

- Рухові порушення можуть виступати як основний дефект (у дітей з ДЦП).
- Рухові порушення можуть виступати як ведучі в структурі складного дефекту. Найбільш частими видами таких складних дефектів є поєднання

різних видів патологій (наприклад, поєднання олігофренії і порушення слуху тощо).

- Рухові порушення можуть бути повторними по відношенню до основного дефекту, наприклад порушення моторики у сліпих і слабовидящих дітей. У цьому випадку вони виявляються у вигляді несформованості зорово-моторної координації, недостатньої моторної активності і швидкості рухів тощо.

Обстеження стану моторних функцій у дітей з дизартрією (за методикою Г. В. Бабіної, Ю. Ф. Гаркуши, Т. В. Волосовец, Р. Е. Ідес). Дане обстеження включає дослідження всіх сторін моторної сфери і є найбільш повним. Обстеження стану загальної моторики оцінюється за допомогою спеціальних тестів.

Зміст занять з логопедичної ритміки з дітьми із дизартрією. Розвиваючи систему рухів, ми впливаємо і психічні процеси, бо мова як вища форма психічної діяльності, а й вищий моторний акт, то, розвиваючи рухову систему, ми розвиваємо і мовлення. Аналіз недоліків довільних рухів та мови у дошкільнят-дизартриків показав, що обстежувану нами групу дітей необхідно умовно розділити на дві основні підгрупи:

- 1) діти з паретичною формою дизартричного порушення;
- 2) діти зі спастичною формою дизартричного порушення.

Цей висновок підтверджує необхідність диференційованих прийомів логоритмічної роботи. Логоритмічну дію, як і всю мовленнєву роботу проводять поетапно. Завдання підготовчого етапу:

- 1) виховання статичності рухів;
- 2) розвиток загальних рухів рук, ніг, тулуба з поступовим запровадженням вправ із предметами;
- 3) вдосконалення різних видів уваги - слухового, зорового, та пам'яті;
- 4) нормалізація голосової функції, формування навичок мовного дихання;
- 5) розвиток дрібної моторики пальців рук, м'язів обличчя;
- 6) поступове формування нормального рухового навички.

Завдання корекційного (основного) періоду:

- 1) розвиток моторики апарату артикуляції, загальних рухових навичок;
- 2) удосконалення тонких диференціювань;
- 3) розвиток голосу як головного компонента просодії.

На заняттях для дітей з *паретичною формою дизартричного порушення* використовують вправи з релаксації, психогімнастики, ігри на розвиток дрібної, артикуляційної та загальної моторики, голосові та дихальні вправи, завдання на розвиток пізнавальних процесів, просторового та зорового сприйняття. Всі завдання пов'язані між собою єдиною темою і спрямовані на мовленнєвий, емоційний та інтелектуальний розвиток дітей.

Логоритмічні заняття з дітьми зі *спастичною формою дизартричного порушення* націлені на правильну, чітку вимову звуків, їх диференціацію, на оволодіння навичками звуко-складового аналізу та синтезу. Структура цих занять така: діти виконують спеціальні вправи, одночасно відбувається накопичення знань про музику, навколишній світ і формування комунікативних здібностей.

Музично-ритмічні заняття з дітьми та дорослими, які мають порушення голосу У комплексі медико-логопедичного впливу логоритмічні заняття сприяють: 1) вихованню голосу: його висоти, сили, тембру, діапазону; 2) розвитку дихання: глибини вдиху, тривалості мовного видиху; 3) розвитку артикуляторного апарату.

Практичне заняття № 6 – 4 год

Вирішення практичних завдань «Застосування мовленнєвих ігор, ігор зі співом та музично-ритмічних вправ, розвиток просодичних компонентів мовлення для дітей за спастичною та паретичною формами дизартрії»

Тренінг «Підбір та визначення мети релаксаційних вправ на заключному етапі логоритмічного заняття для дітей із дизартрією»

Питання для обговорення

1. Обстеження стану моторних функцій у дошкільників з дизартрією.
2. Особливості застосування методик спеціальних вправ з розвитку дихання

дітей з дизартрією на логоритмічних заняттях.

3. Етапи навчання дихальним вправам дітей з дизартрією.
4. Що складає основу дихальної гімнастики О.М.Стрельнікової
5. Особливість системи дихальної гімнастики О.М.Стрельнікової.
6. Ігри на розвиток фонематичних процесів та формування правильної звуковимови.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити зміст та основні складові змісту логоритмічного заняття для дітей з дизартрічними порушеннями за спастичним та паретичним типом.
2. Проаналізувати програмно-методичний комплекс «Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс» Ю. В. Рібцун.
3. Дібрати комплекс логоритмічних прийомів для розвитку дрібної моторики та координаційних здібностей дітей з дизартрією.
4. Дібрати комплекс логоритмічних прийомів для розвитку дихання дітей з дизартрією.
5. За тематикою заняття підготувати для моделювання ігри на розвиток фонематичних процесів.
6. Розробити ігрові ситуації логоритмічного спрямування для дітей з дизартрією та порушеннями голосу.

Рекомендована література: [1], [4], [6], [9].

ТЕМА 7. Логопедична ритміка в системі комплексної корекційно-реабілітаційної роботи при ринолалії.

Лекційне заняття № 7 – 1 год

1. Обстеження психомоторної та мовленнєвої сфери дітей з ринолалією.
2. Особливості визначення основних порушених ланок та окреслення системи логопедичного впливу дітей з ринолалією.
3. Застосування системи музично-ритмічних вправ на логоритмічних

заняттях з дітьми з ринолалією.

Теоретичний блок.

Ринолалію вважають одним із тяжких порушень мовлення. Основним зовнішнім симптомом ринолалії є порушена вимова носових звуків, неприродність го лосу, аномальна будова мовленнєвого апарату. Патологічні особливості будови і діяльності мовленнєвого апарату зумовлюють численні відхилення у розвитку структурних компонентів мовленнєвої діяльності. У дітей з вродженим незрощенням губи і піднебіння порушується не лише артикуляція, а й розвиток просодичних компонентів мовлення (інтонація, темп, ритм). Мовлення розвивається із запізненням: значно пізніше з'являються склади, слова, фрази. Майже усі звуки мовлення набувають глухого відтінку, порушується артикуляційна характеристика деяких звуків.

Для дітей з **ринолалією** збільшується кількість вправ, спрямованих на автоматизацію поставлених звуків та:

- розвиток м'язового тону;
- розвиток міміки;
- активізацію м'якого піднебіння;
- розвиток координованості органів мовленнєвого апарату;
- розвиток мовленнєвого дихання (закріплення ротового видиху, вироблення цілеспрямованого повітряного струменя, диференціація носового і ротового дихання)
- удосконалення просодичних компонентів мовлення;
- розвиток дрібної моторики.

Для *активізації піднебінної фіранки* слід проводити вправи з імітацією кашлю, позіхання, ковтання, гри зі співом. Текст пісень має бути насичений голосними звуками. Під час співу слід стежити за диханням, дикцією, за широко відкритим ротом. Спів нормалізує звукоутворення, дихання, виразність, злитість звучання. Засобами співу можна знімати назолізацію у мові. Починати слід зі співу голосних звуків у значних ситуаціях.

Для активізації піднебінної фіранки слід проводити вправи з імітацією кашлю, позіхання, ковтання, гри зі співом та виконання пісень. Текст пісень має бути насичений голосними звуками. Під час співу педагог стежить за диханням, дикцією, за досить широким розкриттям рота у котрі займаються. Засобами співу можна знімати назалізацію в мовленні. Починати слід зі співу голосних звуків у значних ситуаціях. Наприклад, діти під музику йдуть у ритмі поїзда, що рухається, зупиняються, дають гудок: "Ууу!" Або педагог показує різні картинки, діти вигуками реагують ними; наприклад, бачать круглий, червоний помідор і співають: "Ооо!" Ходять лісом і перегукуються.

Логоритмічні заняття з хворими на *ринолалію* будуються таким чином, щоб усі види роботи позитивно впливали не тільки на мовленнєву функцію, а й чинили загальнозміцнюючу дію. Заняття починається з бадьорої музики маршу. Діти крокують: голова піднята, розгорнуті плечі. Крок супроводжується енергійними махами рук. Діти показують різні види ходьби. За погодженням з логопедом у час ходьби у такт крокам можна промовляти вірші. Основна частина заняття включає комплекс рухів, об'єднаних однією темою. Наприклад: «Пузир».

Артикуляторні вправи для розвитку *мовленнєвої моторики* з хворими на ринолалію проводяться так само, як з дітьми, що мають функціональні дислалії. За порадою логопеда музичний керівник включає в своє заняття підготовчі артикуляційні вправи та постановочні, необхідні для формування певного артикуляторного укладу.

Практичне заняття № 7 – 3 год

Вирішення практичних завдань «Методи дослідження рухів язика, міміки, м'язів очей, голосових якостей».

Дискусія «Складання індивідуального плану роботи з корекції вимовної сторони мовлення за основою логопедичного висновку щодо результатів обстеження. Врахування специфіки обстеження вимовної сторони мовлення під час планування занять з дітьми з ринолалією»

Питання для обговорення

- 1 Основні етапи виявлення стану сформованості психомоторної та мовленнєвої сфери дітей з ринолалією.
- 2 Особливості складання плану послідовних етапів корекційно-реабілітаційних напрямків логопедичного впливу дітей з ринолалією.
- 3 Застосування музично-ритмічних вправ на логоритмічних заняттях з дітьми з ринолалією.
- 4 Мовленнєві ігри і вправи для корекції звуковимови.

Завдання для самостійної роботи

1. Формування навичок природного мовлення з вираженою інтонаційною насиченістю висловлювань шляхом розвитку мовленнєвого дихання, голосової функції, темпу та ритму мовлення.
2. Дібрати комплекс логоритмічних прийомів для дітей з ринолалією.
3. Дібрати комплекс логоритмічних прийомів для розвитку дихання дітей з ринолалією.
4. Розробити ігрові ситуації логоритмічного спрямування для дітей з ринолалією.

Рекомендована література: [1], [4], [6], [7].

ТЕМА 8. Логопедична ритміка в системі корекційної роботи з усунення загального недорозвинення мовлення.

Лекційне заняття № 8 – 2 год

1. Загальна характеристика дітей із ЗНМ.
2. Зміст та структура логоритмічних занять з різними рівнями ЗНМ.
3. Методика проведення ігор та вправ на розвиток лексичної сторони мовлення. Ігри на збагачення, уточнення, активізацію словника дітей із ТПМ.
4. Підбір матеріалу в залежності від періоду логопедичної роботи та за різними рівнями недорозвинення мовлення.

5. Рухливі, сюжетно-рольові ігри інсценування із музичним супроводом для удосконалення фразового мовлення дітей із загальним недорозвиненням.

Теоретичний блок.

При ЗНМ (Загальне недорозвинення мовлення), у дітей з повноцінним слухом і нормальним інтелектом, спостерігаються порушення формування лексико-граматичного, звукового і семантичного мовлення. Загальне недорозвинення мовлення проявляється різними складними мовленнєвими розладами. Ці розлади можуть варіювати від зв'язного мовлення з залишковими елементами лексико-граматичного та фонетико-фонематичного недорозвинення до повної відсутності загальноповного мовлення і залежать від рівня формування компонентів мовленнєвої системи.

На корекційних заняттях розвивають усі компоненти мовлення. Зокрема, вправи з логоритміки допомагають правильно вимовляти голосні та приголосні звуки, формують фонематичний слух. Завдяки належному розвитку складової та ритмічної структури мовлення в дитини закріплюються навички відтворення трьох-чотирьох слів різного звукового складу. Серед основних завдань логоритміки для дітей із ЗНМ можна виокремити такі: розвиток загальної, мовленнєвої та дрібної моторики; розвиток темпу, ритму, інтонування, сили голосу; розвиток пам'яті, уваги, мислення; формування комунікативних умінь, фонетико-фонематичної та лексико-граматичної сторін мовлення; подолання порушень усного і писемного мовлення. У корекційній роботі в початковій школі доцільно використовувати логоритмічні вправи. Особливість цих вправ полягає в тому, що вони надають вагомого значення слову. Їх правильний вибір позитивно впливає на загальний тонус, моторику, сприяє нормалізації дихання

Логоритмічні вправи для дітей із ЗНМ спрямовані на те, щоб зорові та музичні сигнали викликали швидкі дії. Усе це формує увагу, рухову реакцію,

дозволяє вибрати правильні рухи та розвиває вміння приступати до виконання іншого завдання. Невід'ємна частина логоритмічних занять – вправи із психогімнастики, адже техніка набуття навичок саморозслаблення позитивно впливає на емоційний стан дитини. На заняттях учень розвиває міміку, жести, і саме за їхньою допомогою можна розпізнавати та передавати різні почуття: радість, страх, цікавість, сором, гнів, провина та ін.

Практичне заняття № 8 – 3 год

Вирішення практичних завдань «Музично-ритмічне заняття - невід'ємна частина корекційно-розвиваючої роботи з дітьми із ЗНМ».

Дискусія «Складання індивідуального плану роботи з корекції вимовної сторони мовлення за основою логопедичного висновку та рівня ЗНМ щодо результатів обстеження».

Питання для обговорення

1. Особливості характеристики рівнів ЗНМ дітей.
2. Розкрити зміст та структуру логоритмічних занять з розвитку лексико-граматичної сторони мовлення дітей з різними рівнями загального недорозвинення мовлення.
3. Підбір ігрових вправ з розвитку розвитку лексико-граматичної сторони мовлення.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей старшого дошкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення (4- й або 5- й рік життя).
2. Планування та облік занять в різних мовленнєвих закладах.
3. Проаналізувати програмно-методичний комплекс Л.І.Трофименко «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення».

Рекомендована література: [1], [4], [6], [8].

ТЕМА 9. Логопедична ритміка в реабілітаційних методиках відновлення мовлення у хворих на афазію .

Лекційне заняття № 9 – 2 год.

1. Порушення моторної, сенсорної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки у осіб з афазією.
2. Використання засобів та методичних прийомів логопедичної корекції з особами з афазією.
3. Аспекти застосування кінезіотерпії в реабілітаційно-відновлювальній роботі з особами з афазією.

Теоретичний блок.

Афазія - це розлад, при якому виникає повна або часткова втрата здатності користуватися власною мовою або сприймати мовлення інших людей. Прояви залежить від форми афазії промови. Пацієнтам з мовленнєвою афазією після проведення діагностики та виявлення причин захворювання призначається комплексна терапія, яка включає лікування основної патології, а також спеціальне реабілітаційне навчання.

Дослідження *в нейрофізіологічному плані* показали, що процес вимови (артикуляція) порушується в двох своїх стадіях: у стадії *утримання* цієї пози і в стадії *розслаблення* м'язів до їх вихідного положення. Чим більш точної диференціації вимагає фонема, тим більше вірогідність її неправильного вимовляння. У хворих афазією порушена повільна зміна однієї пози артикуляційного апарату на іншу. Це призводить до нездатності переходу від приголосної до голосної або до зупинки голосу, коли голосна закінчена. Дослідження немовленнєвого слуху у хворих афазією показало, що у них порушено сприйняття тонів високої частоти; більш виражено розлад слуху на ліве вухо, ніж на праве. Деякі дослідники виявляють у хворих двосторонній слуховий дефіцит для частот 25-1000 Гц або двосторонню часткову глухоту в тій частині тонової шкали, що пов'язана з частотою розмовного мовлення. В цілому порушення елементарного слуху у хворих непостійні і їх слід розглядати в залежності від загального ураження

мозку. У хворих із сенсорною афазією маються порушення слухової уваги, нездатність локалізувати слухові подразники, неможливість засвоєння ритмічних структур. У цих хворих є виражені розлади вироблення диференційованого гальмування на близькі за звучанням фонемі і слова.

У хворих з афазією існують стійкі порушення коркової нейродинаміки:

- а) низька реактивність та уповільнена швидкість сприйняття ;
- б) інертність процесів збудження та гальмування;
- в) варіабельність прояви симптоматики в різні проміжки часу;
- г) виснаженість;
- д) блокування всередині - функціональної системи слова;
- е) порушення послідовності нервових процесів.

У одних хворих з афазією спостерігається пригнічення психіки, стан загальмованості, страху, зміна настрою, негативізм; у інших - підвищена збудливість, дратівливість, плаксивість, невдоволення оточуючими; у третіх - байдужість до навколишнього, до своїх близьких, апатія, безвілля, вони не виражають бажання одужати, повернутися до активної діяльності

Отже, порушення *емоційно - вольової* сфери у зазначеної категорії хворих є наслідком основного захворювання - органічного ураження головного мозку. При комплексному відновлювальному лікуванні та навчанні хворих поступово нормалізуються або компенсуються їх емоційно - вольові прояви, рухові і сенсорні функції, мовлення.

Однією з найоб'єктивніших діагностичних методик є «Методика оцінки мови під час афазії» створена Л.С. Цветкової, на основі системи методів нейропсихологічного дослідження порушень вищих психічних функцій, розробленої А.Р. Лурія. Методика надійна та точна, але вимагає витрати великої кількості часу та сил пацієнта на обстеження.

Т.Г. Візель запропонувала нейропсихологічне обстеження мовленнєвої функції та методику нейропсихологічної та нейролінгвістичної діагностики Її діагностичні методики включають не лише дослідження вербальних

показників порушення, але і невербальних, у тому числі досліджують критичність пацієнта, рівень усвідомленості ситуації розмови, орієнтацію у навколишньому, включають дослідження інтелекту та пам'яті. Методика спирається на системний підхід у дослідженні порушень вищих психічних функцій А. Р. Лурія, але не має системи бальної оцінки.

Л.І. Вассерман, випускає практичний посібник з нейропсихологічної діагностики мовлення застосовується у клінічній практиці. Ця методика в даний час активно використовується в логопедичній практиці для виявлення осередкових порушень. Запропоновані проби включають завдання, спрямовані на виявлення порушення всіх вищих психічних функцій людини. Методика оцінює їх за 4-бальною системою за допомогою розробленої шкали.

Фізична реабілітація є складовою частиною реабілітаційного процесу. Засоби фізичної реабілітації можна розділити на активні, пасивні, психорегулюючі. *Кінезіотерапія* відноситься до активних форм. До методик кінезіотерапії відносять різноманітні фізичні вправи, елементи спорту, вправи на тренажерах (механотерапія), гідрокінезіотерапію, підвісну терапію. ***Кінезіотерапія*** – метод лікування, що використовує рухи для відновлення здоров'я, працездатності, попереджує наслідки патологічного процесу. В основі методу лежать педагогічні та фізіологічні принципи формування рухів та управління ними.

Складність етіопатогенезу та синдрому афазії передбачає у комплексі відновного навчання лікування рухом для нормалізації рухових функцій хворих. Лікування за допомогою руху слід починати якомога раніше, відповідно до стану хворого, перш ніж настали важкі, дуже часто незворотні зміни, пов'язані з недозованим тривалим спокоєм.

Кінезіотерапія при органічних ураженнях мозку відповідає трьом періодам стану хворого: перший період або період гострих явищ; другий, або підгострий, період - період відновлення; третій період, або період залишкових явищ та вироблення замісних рухів. Методика різних видів

кінезітерапії визначається не тільки видом ушкодження, порушеною функцією окремих органів та систем, але також і загальним станом організму та його індивідуальними особливостями. Терміни для початку кінезітерапії визначаються індивідуально. Диференційовано, залежно від стану хворого, використовується і логопедична ритміка.

Практичне заняття № 9 – 3 год

Вирішення практичних завдань «Розробити вправи для розвитку координації слова з рухами у осіб з афазією»

Розбір наявної ситуації «Розкрити суть реабілітаційних заходів з застосуванням логоритмічних та кінезіотерапевтичних вправ»

Дискусія. «Підбір методів дослідження психо-мовленнєвої та рухової сфери дітей з дорослими особами з афазією».

Питання для обговорення

1. Виявлення стану моторної, сенсорної, емоційно-вольової сфер та довільної поведінки у осіб з афазією.
2. Розбір алгоритму використання засобів та методичних прийомів логопедичної корекції з особами з афазією.
3. Етапи створення програми реабілітаційно-відновлювальної роботи з особами з афазією.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати науково-теоретичні джерела щодо визначення напрямків корекційно-відновлювальної роботи при афазії.
2. Логопедична ритміка в системі подолання афазії.
3. Розкрити зміст кінезіотерапевтичних вправ для дорослих осіб з афазією.

Рекомендована література: [1], [4], [6], [11], [15].

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для здобувачів видами контролю є: індивідуальне опитування на практичних заняттях, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, залік

Методи демонстрування результатів навчання: дискусія, усні доповіді, портфоліо, презентація результатів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Бали	Критерії
Відмінно (90-100 А)	<p>Досконало знає сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p> <p>Досконало застосовує для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти. На високому рівні розуміє принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.</p> <p>Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі.</p>
Добре (82-89 В)	<p>Добре знає сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p> <p>Добре застосовує для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей,</p>

	<p>критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти. Добре розуміє принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.</p> <p>Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен самостійно опрацювати навчальний матеріал, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання;</p>
<p>Добре (74-81 C)</p>	<p>Достатньо знає сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p> <p>Достатньо застосовує для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти. Достатньо розуміє принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.</p> <p>Загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але без всебічного аналізу та аргументації. Допускає окремі суттєві неточності та помилки.</p>
<p>Задовіл. (64-73 D)</p>	<p>Задовільно знає сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p> <p>Задовільно застосовує для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти. Адекватно розуміє принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в</p>

	<p>різних типах закладів. Частково володіє навчальним матеріалом, виявляє базові знання. Під час усних та письмових відповідей викладає його фрагментарно, поверхово, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань.</p>
<p>Задовіл. (60-63 E)</p>	<p>Задовільно знає сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p> <p>Задовільно застосовує для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти. Вибірково розуміє принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів. Частково володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускає при цьому суттєві неточності.</p>
<p>Незадов. (35-59 FX)</p>	<p>Незадовільно знає сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p> <p>Незадовільно застосовує для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти. Незадовільно розуміє принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів. Здобувач вищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; не може викласти зміст більшості питань теми під час усних та письмових відповідей, допускає при цьому суттєві помилки.</p>

**Питання до заліку (проміжного контролю)
з предмету «Логоритміка з методикою викладання»**

1. Предмет та завдання логопедичної ритміки.
2. Значення логоритмічного впливу на дитину з психофізичними вадами.
3. Завдання логопедичної ритміки.
4. Об'єкт логопедичної ритміки.
5. Природничо-наукова основа логоритміки.
6. Зв'язок логоритміки з іншими науками.
7. Дати характеристику онтогенезу моторної функції у дітей дошкільного віку.
8. Принципи логопедичної ритміки.
9. Складові ланки процесу логоритмічного виховання (виховання і корекція мовленнєвих і немовленнєвих процесів).
10. Сутність музично-ритмічного впливу на дітей, підлітків та дорослих.
11. Засоби логоритміки.
12. Методи навчання у логопедичній ритміці.
13. Обстеження стану психомоторики осіб з мовленнєвими порушеннями.
14. Логоритміка в системі роботи по подоланню заїкання.
15. Зміст логоритмічних занять з дітьми з ФФН.
16. Логоритміка в системі роботи з дітьми, що страждають алалією.
17. Логоритміка як складова частина у реабілітаційних методиках по відновленню мовлення у хворих на афазію.
18. Взаємозв'язок музичного керівника, логопеда і вихователя в організації логоритмічного виховання осіб з мовленнєвими вадами.
19. Методи дослідження логопедичної ритміки.
20. Основні ланки логопедичної ритміки.
21. Структура логопедичної ритміки, як предмету.
22. Вправи на розвиток дихання.
23. Вправи на розвиток голосу та артикуляції.

24. Вправи, які регулюють м'язовий тонус.
25. Мовленнєві вправи без музичного супроводу.
26. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів при усуненні порушень голосу у дітей з ринолалією.
27. Ритмічні вправи для дітей з розладами мовлення.
28. Вправи та гра на музичних інструментах, як складові логоритмічного заняття.
29. Вправи на розвиток творчої ініціативи на заняттях із логоритміки.
30. Загальнодидактичні принципи логопедичної ритміки.
31. Наочні методи навчання в логоритміці.
32. Словесні та практичні методи навчання в логоритміці.
33. Зміст логоритмічних занять із дітьми, які заїкаються.
34. Залежність логоритмічної роботи від етапів корекційної роботи при заїканні.
35. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів при усуненні дислалії.
36. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів при усуненні дизартрії.
37. Особливості використання логоритмічних та музично-ритмічних засобів при усуненні порушень голосу.
38. Кінезитерапія в системі відновлювального навчання у осіб з афазією.
39. Предмет логопедичної ритміки.
40. Основні поняття логопедичної ритміки.
41. Мета і завдання логопедичної ритміки.
42. Методи логопедичної ритміки. Педагогічне обстеження.
43. Особливості логопедичної ритміки.
44. Навести приклади вправ на розвиток координації.
45. Завдання логоритмічного виховання дітей, підлітків та дорослих.
46. Засоби логопедичної ритміки. 47. Спів та прийоми навчання співу в логоритміці. 48. Рухливі ігри в логоритміці. 49. Ігрова діяльність в

- логоритміці. 50. Ігри – драматизації в логоритміці. 51. Мета завершальних вправ у логоритміці. 52. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей з дизартрією. 53. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей з дислалією. 54. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей з алалією. 55. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей, із невротичною формою заїкання. 56. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей, із неврозоподібною формою заїкання. 57. Скласти конспект логоритмічного заняття для дорослих хворих на афазію. 58. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей із фонетико-фонематичним порушенням. 59. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей з ЗНМ. 60. Скласти конспект логоритмічного заняття для дітей з відкритою органічною ринолалією (післяопераційний період).
61. Поетапне використання логоритмічних засобів в процесі корекційної роботи з дітьми з алалією.
62. Методика дослідження сенсорних функцій.
63. Навести приклади вправ на розвиток дихання.
64. Вправи на активізацію уваги.
65. Словесні методи навчання в логоритміці.
66. Загальна характеристика засобів логопедичної ритміки.
67. Теорія рівнів організації рухів за Н.А.Бернштейном.
68. Зміст другої ланки логопедичної ритміки.
69. Особливості в порушенні моторики у дорослих, що заїкаються.
70. Розділи логоритмічної роботи з заїкуватими дітьми молодшого дошкільного віку.
71. Принципи побудови мімічної гімнастики для дітей з дизартрією.
72. Розділи логоритмічної роботи зі школярами, підлітками та дорослими, що заїкаються.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Бегас Л.Д. Корекція заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / Л.Д. Бегас; НПУ ім. М.П. Драгоманова. К., 2016. 16 с.
2. Богрова Х.Б. Психологічні особливості розвитку просодичного компонента мовлення дітей дошкільного віку засобами вокалотерапії: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Богрова Христина Борисівна; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2017. 24 с.
3. Галущенко В.І. Аспекти побудови корекційно-стимулюючого середовища дітей раннього віку з порушеннями психо-мовленнєвої та рухової сфери *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. Vol. IX (100), Issue 256. P. 11-15.
4. Галущенко В.І. Особливості формування просодичного компонента мовлення у дітей зі стертою формою дизартрії: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / В. І. Галущенко; Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського". Одеса, 2012. 20 с.
5. Глухова О.В. Логоритміка – говоримо, рухаємося та музикуємо! // *Музичний керівник*. 2015. №9. С.13-19.
6. Голуб Н. Психологічний тренінг як засіб корекції мовлення у дітей з мовленнєвими порушеннями / Н. Голуб // *Збірник наукових праць 91 Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Ч. 3 / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Жовтий О.О., 2015. С.96-102.
7. Дубич М.В. Розвиток пізнавальних та творчих здібностей дошкільників із вадами мовлення та порушенням психічного розвитку засобами орігамі-мозаїки / М. В. Дубич // *Логопед*. 2017. №11. С.11-20.
8. Чеснокова Л.В. Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення. [Текст] / Л.В. Чеснокова, О.І. Золотарьова. Х.: Вид. група «Основа», 2017. 160 с

Додаткова література

1. Верещак Л. Б. Розвиваємо мовлення дітей дошкільного віку засобами ейдетики / Л.Б. Верещак // *Логопед*. 2017. №9. С.30-32
2. Григор'єва О.Є. Розвиток мовлення і корекція звукопорушень у старших дошкільників на музичних заняттях із використанням логоритміки та логопедичних вправ / О.Є. Григор'єва // *Логопед*. 2017. №3. С.8-14.
3. Калмикова Л.О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри. К.: Слово, 2017. 447 с.

4. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс. К.: Слово, 2016. 384 с.
5. Карпицька Л.В. Сторітелінг – сучасна технологія розвитку монологічного мовлення у дітей із логопедичними ускладненнями старшого дошкільного віку / Л. В. Карпицька // *Логопед.* 2019. №12. С.4-7.
6. Керик О. Логопедичний тренінг як засіб розвитку комунікативної діяльності дітей з мовленнєвими порушеннями // *Молодь і ринок.* №5 (136). 2016. С.82-86
7. Мартиненко І.В. Психолого-педагогічні підходи до діагностики комунікативної діяльності дітей з системним порушенням мовлення // *Логопедія. Науково-методичний журнал.* 2015. №5. С.38-45.
8. Матковська М.І. Гра-драматизація як засіб мовленнєвого та художньо-естетичного розвитку дошкільників із порушеннями мовлення / М.І. Матковська // *Логопед.* 2016. № 11. С.2-4.
9. Пиляєва Н. С. Проблема вивчення праксису та його відхилень у спеціальній літературі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. С. 38–43.

Інформаційні ресурси

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. <http://www.cippe.edu-ua.net/akt.htm> – дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті
4. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
5. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
6. www.nbuv.go.ua – сайт бібліотеки ім.В.Вернадського.